

Traditionell irländsk musik i Sverige

av Lasse Jödahl, irländsmusiker, TIMSIG

Det irländska musiklivet i Sverige har förmodligen aldrig varit mer livaktigt än idag. Åtminstone i alla större städer spelas det sessions så gott som varje vecka, och nya musiker hittar till den irländska musiktraditionen, inte minst genom det rika utbudet på internet. På siten ”thesession.org” kan man t.ex. söka efter sessions i hela världen, från Buenos Aires till Tokyo.

Men det är ingen ny företeelse; i och med folkmusikvägen på 60-70-talet började den då unga generationen i hela västvärlden att ta till sig traditionell musik från olika länder, mycket som en reaktion på den som man tyckte alltmer kommersialiserade populärmusiken. Den irländska musikkulturen, som aldrig varit bortglömd eller på utdöende som i många andra länder, utan högst levande, blev särskilt intressant, inte minst för svenska ungdomar genom låtspelstraditionen som påminde om den svenska. Många som spelade svenska fiollåtar fick nya förebilder som t.ex. Tommy Peoples, Kevin Burke eller Frankie Gavin.

Även på Irland fick ju folkmusiken ett uppsving när den nya generationen där började utforska sina egna källor. Grupper som Chieftains, Planxty, Bothy Band och inte minst De Danann gav ut skivor internationellt och blev en inkörsport för många till den irländska musiken. En annan öronöppnare var en TV-dokumentärserie där dragspelaren Tony McMahon, och banjospelaren Barney McKenna från The Dubliners åkte runt på Irland till ställen som Doolin och Ennis och jammade med olika musiker, bl. a. Miko Russel.

Svenska band

En av de första svenska grupperna i början av 70-talet var Marie Selanders ”Diddlers”, som var mest sånginriktat. Andra stockholmsband var ”Låt och Trall” och ”Homesick band”, som båda hade en mera blandad repertoar, d.v.s. inte bara irländskt. I Stockholm träffades musikerna på 70-talet ofta på pubar som Magnus Ladulås, Kurbits, Mariahissen eller Prämen, och det förekom även annan musik som t.ex. shetländsk, eller amerikansk ”oldtime”. Ur irländsgänget som spelade på Magnus Ladulås bildades i mitten av 70-talet ett band som kom att heta just ”Irländsgänget”, och bandet blev en inspirationskälla för många som kom senare. I södra Sverige var trion ”McGuire´s Kick” ett av dom tidiga banden, med bl. a. Jörgen Fischer, den förste i Sverige att spela uilleann pipes. I norr fanns umeåbandet ”Paddy Perссons Grop”.

Skånska ”Lockton” var en tidig förebild för ”Göteborgs Ceili Band” som bildades 1976 och spelade mer eller mindre aktivt fram till början av 2000-talet. Några ur Ceilibandet flyttade i början av 80-talet till Falun, och bildade där bandet ”Plastic Paddy”. Så gott som alla ur dessa band är fortfarande aktiva i det irländska musiklivet.

I Göteborg var det på 70-talet dock inte samma sessionliv som i Stockholm. I stället bildades band som mest spelade med varandra. Förutom ceilibandet (som egentligen inte var något ”ceiliband” i den irländska bemärkelsen; sättningen bestod av fiol, flöjt, dragspel, banjo, bouzouki och gitarr), fanns band som ”Mooncoin”, som var inspirerade av The Dubliners, och ”Finnegan´s Wake”. Banden hade spelningar på olika studentnationer, och på musikkaféet ”Hybris”.

Under 80-talet tillkom en rad nya grupper. I Göteborg var det ”Paddy on the Rocks”, i Strömstad ”Alfheim”, i Stockholm ”De Andra”, som senare blev ”Galway Express”, och duon ”Quilty”. ”Bakom Höstacken” var ett tiomannaband från Gotland. Paddy on the Rocks spelade mest på fester som anordnades av den irländska föreningen i Göteborg. Galway Express spelade ofta på Tre Backar på Tegnérgatan och hade även årliga spelningar för Swedish Irish Society i Stockholm. När ”The Dubliner” i Göteborg 1991 öppnade som Sveriges första irländska pub, var ombildade ”Paddy on the Rocks” det traditionella inslaget det första året (dock med några andra medlemmar än tidigare). Senare under 80/90-talet kom en ny generation musiker och nya grupper bildades. I Göteborg var det ”Half Way House”, i Stockholm ”O´Ryan´s Belt och ”Blackthorn”, i Värmland ”Brättné Band” och i södra Sverige bl.a. ”Hot Pebbles” (med bl.a. Esbjörn Hazelius, känd för sitt samarbete med artister som Sofia Karlsson och Thomas Ledin. Esbjörn spelade senare i bandet ”Eithe”, med medlemmar från förutom Sverige såväl Irland som Frankrike). Hot Pebbles ombildades senare till ”Greenhouse”, efter att Esbjörn flyttat till Stockholm och lämnat gruppen. Han anslöt så småningom till Quilty och då blev en trio. Ett annat göteborgsband var ”Mountain Dew”, som var mera av ett pubrockband, men som även till stor del hade en traditionell repertoar. Senare under 90-talet kom band som ”Common Ground”, ”Humdingers”, ”Krack” och under 2000-talet i Göteborg ”Catherine Hayes Band” och ”Álainn”.

Festivaler

Den första irländska festivalen i Sverige hölls 1980 på Mosebacke och anordnades av Irländsgänget, inspirerade av ”Copenhagen Irish & Scottish Festival” som hade startat året innan. Båda dessa festivaler hade från början mest lokala och skandinaviska band; Irländsgänget spelade ofta på köpenhamnsfestivalen, och danska ”Ashplant” var flera gånger huvudnummer på festivalen i Stockholm. Efter några år fick man även möjlighet och råd att ta över artister från Irland, som t.ex. whistlevirtuosen Mary Bergin, Jackie Daly & Kevin Burke och De Danann för att nämna några. Det fanns många kontakter över sundet, och

även de musiker som inte uppträdde på festivalerna kom dit för att spela session. Ett skandinaviskt nätverk uppstod och man åkte runt på varandras festivaler och stötte även ihop på Irland; många åkte gärna varje år till ”Willie Clancy Summer School” i Milltown Malbay i County Clare. Festivalen i Stockholm höll på till 1988, köpenhamnsfestivalen är fortfarande årligen återkommande. Så småningom dök också norska musiker upp, och även Oslo hade en irländsk festival under flera år på 90-talet med internationella artister.

På Gotland hölls ett par festivaler runt 1980, och det var även festival i Lund. 1983 hölls den första festivalen i Göteborg, då på jazzklubben Nefertiti, och den anordnades av Göteborgs Ceiliband. Huvudnummer var danska ”Scrumpy” och tidigare nämnda Ashplant. Förutom dessa spelade lokala band som Ceilibandet och Mooncoin, och även Irländsgänget. Det skulle dock dröja till 1992 innan det blev festival i Göteborg igen. Den hölls på Gillestugan vid Järntorget, mest med lokala band, men även en dansk/svensk konstellation samt en flöjtist från nordirland. Under senare delen av 90-talet hölls en stor festival i Göteborg tre år i rad, med Vågen vid Järntorget som huvudscen. Det var även konserter på andra platser som Gillestugan och Annedalskyrkan, där den irländska kören Anuna var ett ständigt inslag. Artister på Vågen var Cooney & Begley, Cathal Hayden och Óige. ”Falu Folk Music Festival”, som startade 1986 och drevs i drygt tio år var en internationell, d.v.s. ingen irländsk festival, men hade ofta band från den traditionen, som t.ex. Patrick Street, Boys of the Lough och De Danann.

I värmländska Deje startade en festival -88. Den återkom i augusti många år i rad och blev snabbt en favorit bland svenska irländsmusiker. Festivalen flyttade så småningom till Mölnbacka, och det var alltid en intensiv helg med mycket sessions i buskar och stugor. Mest svenska, men även ibland danska band uppträdde. En annan festival, även den populär bland musikerna, var Kalmar Irish Music Festival som hölls 2003–2006. Den arrangerades av Jörgen Astner (tidigare medlem i Irländsgänget) som arbetade på Kalmar Teater, och festivalen hölls där. Man hade förutom svenska band som Blackthorn, danska banden Ashplant och Moving Clouds även irländska artister som fiolspelaren Gerry O´Connor och duon Mick Conneely & Dave Munnely. I skånska Höör hölls en mindre festival några år i rad en bit in på 2000-talet.

Musiklivet idag

Under senare tid har många svenskar som gått den nya världsmusikutbildningen på olika musikhögskolor även studerat irländsk musik på Irland, bl.a. vid Limerick University. På Visingsö Folkhögskola startade 2009 den första svenska utbildningen inriktad på irländsk folkmusik av Jennikel Andersson, som själv har en masterexamen från Limerick University i ämnet. Kursen bedrevs från början terminsvis på heltid med ett deltagarantal på ca.

tolv elever per termin. Efter fem år flyttade kursen till Vårdinge Folkhögskola i Sörmland och sedan höstterminen -17 har den bedrivits på deltid. Höstterminen 2019 planeras dock kursen att återupptas på heltid i Järna. Utbildningen har även knoppat av sig; vårterminen 2019 har en tidigare elev, Jon Antonsson, som även har en kandidatexamen i folkmusik från Malmö Musikhögskola, dragit igång en kvällskurs i irländsk folkmusik i Malmö.

Även om utövarna av irländsk musik i Sverige är hängivna, och festivalerna alltid är välbesökta, har den irländska musiken har aldrig nått någon större kommersiell framgång i vårt land, och även om musiken är populär är det få svenska band som har kunnat leva på sin musik. Quilty spelar kontinuerligt, åtminstone periodvis, vid sidan av andra musikprojekt, och Irländsgänget spelade på heltid 1982–85. Irländsgänget har gett ut ett par kassetter, annars är Quilty utt av de få svenska band, förutom Diddlers, Eitre och Blackthorn som har gett ut skivor. Man kan säga att banden kommer och går, men musiken och nätverken består. Övervägande delen av dom som började spela irländsk musik på 70-80-talet på en seriös nivå är i högsta grad fortfarande aktiva, och det dyker numera ständigt upp unga musiker i snabbare takt än tidigare. Trenden idag verkar dock vara mera inriktad på sessions, och det uppstår vid behov tillfälliga konstellationer ur de nätverk som bildas och ständigt utökas.

I Stockholm drog Peter Spangfört och Bengt Arwidsson från första upplagan av Irländsgänget igång kontinuerliga sessions på Bishop´s Arms 2002. Nya musiker hittade snart dit, och även om man har blivit av med Bishop´s Arms är det numera sessions i Stockholm varje vecka på antingen Wirströms, O´Connel´s eller Liffy´s, alla på Stora Nygatan.

Även i Göteborg blev det runt 2006 en tillströmning av nytt folk, mycket tack vare några irländska musiker som flyttade till stan. Detta gjorde att det irländska musiklivet i Göteborg blev mer aktivt, med återkommande sessions på flera ställen i stan, för närvarande ”Irish Embassy” på Östra Hamngatan och ”Haket” vid Masthugssorget. År 2012 bildades musikföreningen TIMSIG (Traditional Irish Music Sessions In Gothenburg), och två år senare arrangerade föreningen ”Glentown Irish Music Festival”, den första göteborgsfestivalen sedan 1997. Förutom en publik succé blev den från början en magnet för musiker från hela landet. Festivalen har under de fem år den har pågått kunnat presentera artister som Andy Irvine, Siobhán Peoples & Murty Ryan, Michelle O´Brien & Laoise Kelly, Mick O´Brien & Caoimhín O´Raghallaigh, Angelina Carberry, Catherine McEvoy och Daoirí Farrell. Årets festival, den sjätte i ordningen, har som huvudnummer Máirtín O´Connor Band med bl.a. Cathal Hayden. Festivalen hålls i år 10–13 oktober och har förutom den stora konserten på Musikens Hus även uppträdanden på mindre scener i Göteborg, workshops och sessions torsdag till söndag.